

Cơ sở lí luận về sự tham gia của gia đình trong chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một

Nguyễn Thị Thuý Liễu¹, Nguyễn Thị Cẩm Bích*²

¹ Email: lieuntt@vnies.edu.vn

* Tác giả liên hệ

² Email: bichntc@vnies.edu.vn

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, Hoàn Kiếm, Hà Nội,
Việt Nam

TÓM TẮT: Bắt đầu đi học là dấu mốc quan trọng trong cuộc đời của một đứa trẻ. Sự thành công của quá trình chuyển tiếp từ Mầm non lên Tiểu học phụ thuộc bởi nhiều yếu tố, trong đó gia đình có vai trò đặc biệt quan trọng trong việc hỗ trợ kĩ năng xã hội, tình cảm, tâm lí của trẻ, hình thành động lực học tập và các kĩ năng ban đầu của việc học trước khi trẻ vào lớp Một. Bài viết làm rõ các khái niệm then chốt, những yêu cầu về mức độ sẵn sàng vào lớp Một của trẻ 5 tuổi, vai trò của gia đình, các hoạt động và phương thức mà gia đình tham gia nhằm chuẩn bị cho trẻ sẵn sàng vào lớp Một để phụ huynh, nhà trường, giáo viên và cán bộ quản lí các cấp bậc Mầm non, Tiểu học nhận thức đúng hơn, đầy đủ hơn về vai trò của gia đình và nhà trường, giáo viên trong việc chuẩn bị cho trẻ vào lớp Một.

TỪ KHÓA: 5 tuổi, gia đình, sẵn sàng đi học, chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một.

→ Nhận bài 29/01/2022 → Nhận bài đã chỉnh sửa 04/3/2022 → Duyệt đăng 15/7/2022.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12210707>

1. Đặt vấn đề

Giai đoạn chuyển tiếp của trẻ từ Mầm non lên Tiểu học là một bước ngoặt quan trọng đối với mỗi đứa trẻ. Sự thay đổi môi trường học tập (bạn mới, thầy cô mới, những kì vọng mới,...) đòi hỏi trẻ phải thích nghi với môi trường mới [1] và yêu cầu đảm bảo đầy đủ các điều kiện để vào lớp Một (sẵn sàng về mặt kiến thức, sẵn sàng về các kĩ năng xã hội và kĩ năng học tập, sẵn sàng về mặt tâm thế). Mục tiêu của việc chuẩn bị cho trẻ vào lớp Một được chỉ rõ trong Luật Giáo dục năm 2019 [2] và Chương trình Giáo dục Mầm non năm 2009 (sửa đổi, bổ sung năm 2021) [3]: “*Giúp trẻ phát triển về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ, hình thành những yếu tố đầu tiên của nhân cách, chuẩn bị cho trẻ vào lớp Một*”; Đồng thời, tại Khoản 1, Điều 24 Luật Giáo dục yêu cầu về nội dung, phương pháp Giáo dục Mầm non cũng nhấn mạnh đến việc chuyển tiếp cho trẻ từ Mầm non lên Tiểu học: “... *phát triển toàn diện về thể chất, tình cảm, kĩ năng xã hội, trí tuệ, thẩm mỹ; tôn trọng sự khác biệt; phù hợp với các độ tuổi và liên thông với giáo dục Tiểu học*”. Điều đó cho thấy, việc chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một là rất cần thiết. Sự sẵn sàng đi học của trẻ phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó gia đình có vai trò đặc biệt quan trọng. Qua hồi cứu các nghiên cứu cho thấy, cùng với nhà trường, gia đình và cách nuôi dạy con cái hiệu quả là yếu tố quyết định lớn đến sức khoẻ tinh thần, thành tích học tập, hình thành năng lực xã hội và hành vi trong những năm đầu ở trường cũng như thành công sau này của trẻ [4],[5],[6]. Trong bài viết này, chúng tôi tập trung làm rõ một số vấn đề lí luận liên quan đến sự tham gia của

gia đình trong việc chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một để cha mẹ/gia đình trẻ, giáo viên, các nhà giáo dục có cái nhìn tổng thể hơn về công tác này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Sử dụng phương pháp nghiên cứu lí luận, gồm: hồi cứu, phân tích, tổng hợp, khái quát hoá các văn bản quy phạm pháp luật, các bài nghiên cứu, bài báo, bài viết, tài liệu có liên quan.

2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Một số khái niệm cơ bản

- *Sẵn sàng đi học (sẵn sàng vào lớp Một)*: Là thuật ngữ thường được sử dụng để mô tả năng lực cá nhân của trẻ khi chúng bắt đầu đi học. Đây là một khái niệm đa chiều bao gồm sức khoẻ và sự thoải mái thể chất của trẻ, tình cảm kĩ năng và xã hội, ngôn ngữ và phát triển nhận thức, kĩ năng giao tiếp và kiến thức chung cũng như thái độ đối với việc học tập trong lớp học (Ví dụ: Sự quan tâm và sự tham gia), các kĩ năng và hành vi trong lớp học (Ví dụ, làm theo hướng dẫn, kĩ năng hợp tác nhóm). Trẻ em, gia đình, cộng đồng, các dịch vụ giáo dục Mầm non và trường học đều tham gia vào việc chuẩn bị cho trẻ em chuyển tiếp đến trường [4].

Sự sẵn sàng đi học phải được hiểu một cách tổng thể là quá trình thường xuyên và liên tục mà trẻ em tích lũy kiến thức và xây dựng những kĩ năng đơn giản để thực hiện nhiệm vụ học tập trong các lĩnh vực phát triển khác nhau. Sự sẵn sàng đi học của trẻ phụ thuộc vào nhiều yếu tố như chất lượng giáo dục tại nhà trường,

nền văn hoá, dân tộc, tôn giáo và đặc biệt là môi trường gia đình. Trong đó, các yếu tố có tính chất quyết định sự thành công của trẻ khi chuyển tiếp lên Tiểu học là năng lực của cha mẹ và các mối quan hệ trong gia đình, môi trường và cơ hội trải nghiệm ở nhà và trong các trường Mầm non trước khi trẻ chính thức bước vào lớp Một [7],[8],[9].

Chuẩn bị cho trẻ sẵn sàng vào lớp Một: Là chuẩn bị cho trẻ toàn diện về thể lực, nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm xã hội, thẩm mỹ, các kỹ năng cần thiết trong hoạt động học tập, các kỹ năng xã hội và sự sẵn sàng tâm thế vào lớp Một bằng phương pháp phù hợp với sự phát triển của trẻ. Gia đình, cộng đồng cùng phối hợp thống nhất với trường Mầm non, trường Tiểu học chuẩn bị môi trường chăm sóc, nuôi dưỡng và tạo điều kiện để trẻ được phát triển toàn diện, giúp trẻ vượt qua một cách an toàn trong giai đoạn chuyển tiếp giữa Mầm non lên Tiểu học.

Sự sẵn sàng đi học của trẻ cần thiết có sự tham gia của nhiều thành phần chứ không chỉ có bản thân trẻ [5]. Có thể kể đến: trẻ em, gia đình/người chăm sóc trẻ, trường học/giáo viên và các thành viên trong cộng đồng nơi trẻ sinh sống (xem Hình 1).



Hình 1: Các thành phần cho sự sẵn sàng đi học của trẻ

Sự tham gia của gia đình trong chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một: Sự tham gia của gia đình hiểu theo nghĩa rộng bao gồm việc chuẩn bị các điều kiện ở nhà cần thiết cho việc chuyển tiếp thành công; hướng dẫn trẻ học ở nhà; giao tiếp gia đình - nhà trường, nhà trường - gia đình; tham gia các hoạt động ở trường; tham gia vào việc ra quyết định (ban phụ huynh); cộng tác với cộng đồng. Sự tham gia của gia đình theo nghĩa hẹp là các hoạt động mà cha, mẹ/người chăm sóc trẻ thực hiện với trẻ để chuẩn bị các năng lực cần thiết cho sự chuyển tiếp vào lớp Một.

Từ khái niệm “sẵn sàng đi học”, “chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một”, “sự tham gia của gia đình” có thể hiểu, sự tham gia của gia đình trong chuẩn bị cho trẻ Mầm non sẵn sàng vào lớp Một là các hoạt động mà cha, mẹ/người chăm sóc thực hiện nhằm chuẩn bị cho

trẻ phát triển toàn diện về thể lực, nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm xã hội, các kỹ năng cần thiết trong hoạt động học tập, các kỹ năng xã hội và sự sẵn sàng tâm thế vào lớp Một bằng phương pháp phù hợp với sự phát triển của trẻ, đồng thời có sự phối hợp với nhà trường, giáo viên.

Một “gia đình sẵn sàng” là gia đình: Đảm bảo chế độ dinh dưỡng đầy đủ và chăm sóc sức khoẻ, an toàn cho trẻ; Tương tác với trẻ thông qua việc đọc, hát bài hát, vẽ, kể chuyện, làm quen với Toán, làm quen với việc đọc - viết và chơi trò chơi; Duy trì các mối quan hệ hỗ trợ và đáp ứng với đứa trẻ để giúp chúng học hỏi, có được sự tự tin và dần dần phát triển độc lập; Đảm bảo tìm hiểu đầy đủ, chính xác thông tin và đăng kí kịp thời cho trẻ vào trường Tiểu học; Tiếp cận và duy trì một mối quan hệ tích cực với trường học và cộng đồng vì lợi ích của sự an toàn, an ninh, hòa nhập và phúc lợi của trẻ cũng như một phần của xã hội [5].

2.2.2. Yêu cầu về mức độ sẵn sàng của trẻ 5 tuổi vào lớp Một

Mức độ sẵn sàng vào học lớp Một của trẻ thể hiện như sau:

- *Trẻ có sự phát triển các lĩnh vực:* thể chất; nhận thức; ngôn ngữ; tình cảm - kỹ năng xã hội và thẩm mỹ, đáp ứng yêu cầu sẵn sàng vào lớp Một. Khoa học giáo dục Mầm non đã khẳng định, để giúp trẻ mẫu giáo 5 tuổi học tập một cách hiệu quả khi bước vào lớp Một ở trường Tiểu học. Trẻ cần phải được chuẩn bị một cách toàn diện về tất cả các mặt. Trẻ cần có sự khoẻ mạnh về thể chất, đảm bảo sự nhanh nhẹn, dẻo dai và sự bền bỉ nhằm đảm bảo duy trì các hoạt động học tập và vui chơi ở trường Tiểu học; Trẻ biết ăn đa dạng các loại thức ăn và biết tự bảo vệ bản thân, tuân thủ các quy tắc an toàn; Trẻ có khả năng nhận thức về bản thân, gia đình và môi trường xung quanh; Nắm được những kiến thức cơ bản về toán và việc đọc - viết. Trẻ thể hiện sự sáng tạo khi tham gia các hoạt động nghệ thuật; bộc lộ và thể hiện cảm xúc một cách phù hợp, kiềm chế những cảm xúc tiêu cực;...

- *Trẻ có các kỹ năng cơ bản như tự phục vụ, hợp tác, kỹ năng học tập sớm, kỹ năng thể hiện nhu cầu của bản thân:* Trẻ vào lớp Một tức là trẻ được chuyển sang một môi trường học tập mới. Hoạt động chủ đạo của trẻ chuyển từ hoạt động vui chơi sang học tập. Do đó, trẻ cần có kỹ năng tự phục vụ và chăm sóc bản thân (đánh răng, rửa mặt, thay quần áo, sử dụng đồ dùng ăn uống thành thạo). Ngoài ra, do yêu cầu của việc học, trẻ cần biết cách hợp tác với bạn bè trong nhóm bạn và trong các nhiệm vụ học tập; nỗ lực thực hiện công việc đến cùng; chủ động, tự giác thực hiện một số công việc hàng ngày và nhiệm vụ của bản thân; tự tin (không cảm thấy sợ hãi, lo lắng, bối rối hoặc buồn bã khi đến trường); tự lập trong các hoạt động tập thể; biết thể hiện nhu cầu

của bản thân và chủ động giao tiếp với mọi người; biết ngồi đúng tư thế và có kĩ năng cầm bút.

- *Trẻ có sự sẵn sàng về tâm thế để vào học lớp Một:* Nhận ra sự khác biệt giữa việc học lớp Một với “việc học” ở trường Mầm non; Nhận ra yêu cầu mới đối với trẻ ở lớp Một; Trẻ cảm thấy an toàn, thư giãn, thoải mái và có hứng thú với việc đi học lớp Một.

2.2.3. Vai trò của gia đình trong chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một

Giáo dục gia đình thường được tiến hành theo một phương thức đặc biệt, khác với phương thức giáo dục của nhà trường và xã hội với những nét đặc thù như: Trẻ được chăm sóc và giáo dục bằng tình thương yêu ruột thịt. Người lớn trong gia đình dạy trẻ bằng giao lưu trực tiếp và thường xuyên với trẻ. Trong gia đình, nhiều “thầy” dạy một trò. Cách giáo dục như vậy rõ ràng có ưu điểm nổi bật là cẩn thận, chu đáo, kịp thời và phù hợp với đặc điểm tâm sinh lí của từng trẻ. Nhiều nghiên cứu trên thế giới cho thấy, quá trình chuyển tiếp đến trường học của trẻ có liên quan trực tiếp đến cha mẹ và người chăm sóc và sẽ thuận lợi hơn khi cha mẹ và người chăm sóc tích cực tham gia. Khi gia đình và nhà trường làm việc cùng nhau trong quá trình chuyển tiếp, có thể giúp trẻ em vượt qua những khó khăn về tình cảm và những vấn đề liên quan đến kĩ năng xã hội. Hơn nữa, khi quan điểm và kiến thức của cha mẹ/người chăm sóc được coi trọng và kết hợp vào các hoạt động thực hành chuyển tiếp, nó có thể giúp phụ huynh và nhân viên nhà trường hiểu nhau hơn, hỗ trợ nhà trường hiểu biết về kinh nghiệm, điểm mạnh và nhu cầu trước đây của trẻ [6]. Trong quá trình hỗ trợ trẻ chuyển tiếp thành công từ Mầm non lên Tiểu học, gia đình có vai trò sau:

Cung cấp chế độ dinh dưỡng hợp lí và đảm bảo an toàn cho trẻ: Để trẻ có sức khoẻ và sự phát triển thể chất một cách tốt nhất, cha mẹ/người chăm sóc cần cung cấp chế độ dinh dưỡng hợp lí cho trẻ qua từng giai đoạn, vệ sinh cơ thể sạch sẽ, phòng tránh bệnh tật, theo dõi và bảo vệ an toàn thân thể cho trẻ.

Xây dựng môi trường học tập và hoạt động hiệu quả tại gia đình: Cha mẹ/người chăm sóc tạo điều kiện để trẻ có khu vực/góc học tập tại gia đình; Tạo không gian vui chơi và cùng trẻ chuẩn bị các đồ dùng học tập, chuẩn bị các nguyên vật liệu, dụng cụ phục vụ cho mục đích học tập của trẻ; Hướng dẫn trẻ sử dụng, giữ gìn đồ dùng học tập và cùng trẻ tham gia các hoạt động tại gia đình.

Hỗ trợ trẻ phát triển toàn diện về thể chất, nhận thức, ngôn ngữ, tình cảm - xã hội, thẩm mỹ: Các thành viên trong gia đình, đặc biệt là cha mẹ trẻ có thể giúp trẻ luyện tập thể chất, phát triển vốn từ vựng, khả năng giao tiếp thông qua các hoạt động trò chuyện hàng ngày hoặc qua các phương tiện khác như thơ, truyện, bài hát.

Cho trẻ làm quen với các kĩ năng ban đầu về đọc - viết như cách cầm bút, cầm sách, làm quen với chữ cái...

Hỗ trợ và hướng dẫn trẻ phát triển các kĩ năng học tập và kĩ năng xã hội: Trẻ sống trong môi trường gia đình sẽ học được cách thiết lập và duy trì các mối quan hệ từ người chăm sóc, từ các anh chị em của mình. Từ đó, trẻ có cơ hội phát triển khả năng giao tiếp và học hỏi được những kĩ năng ứng xử cần thiết. Trẻ biết cách quan tâm đến người khác, biết thể hiện nhu cầu của bản thân. Gia đình cũng là nơi tạo điều kiện và dạy trẻ khả năng tự lập, sự kiên trì thực hiện công việc đến cùng, khả năng hợp tác và làm việc cùng với những người xung quanh. Với vai trò là người chăm sóc, cha mẹ và những người thân yêu có thể dạy trẻ cách giải quyết các vấn đề trong cuộc sống, kích thích sự phát triển tư duy phản biện và phán đoán cho trẻ. Điều này giúp trẻ chuẩn bị tốt hơn cho quá trình nhận thức, nhất là giai đoạn thích ứng với hoạt động học ở trường Tiểu học.

Chuẩn bị tốt về mặt tâm thế cho trẻ trước khi vào lớp Một: Cha mẹ/người chăm sóc thường xuyên trò chuyện với trẻ về những gì sắp diễn ra ở trường Tiểu học, hướng dẫn con tham quan và tìm hiểu về sự khác biệt giữa việc học ở lớp Một với hoạt động vui chơi ở trường Mầm non. Thông qua những hoạt động đó, trẻ hiểu được những thứ cần chuẩn bị trước khi đến trường, trẻ thể hiện cảm xúc tích cực, hứng thú với việc đi học lớp Một.

Tìm hiểu thông tin về trường Tiểu học và kết nối với các nhà trường để chuẩn bị hành trang tốt nhất cho trẻ vào lớp Một: Gia đình có vai trò và trách nhiệm trong việc ghi danh cho trẻ vào học ở lớp Một. Tất cả những thông tin liên quan, những nội dung cần chuẩn bị trong hồ sơ đi học của trẻ được chuẩn bị bởi cha mẹ hoặc người chăm sóc. Hơn thế nữa, những thông tin về trẻ như đặc điểm cá nhân, tính cách, sở trường, ưu điểm, hạn chế của trẻ sẽ được giáo viên nắm rõ hơn thông qua những chia sẻ từ phía gia đình. Sự phối hợp này giúp giáo viên dễ dàng trong việc tiếp cận và lựa chọn phương pháp giáo dục phù hợp với trẻ, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục.

2.2.4. Các hoạt động và phương thức tham gia của gia đình trong chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một

a. Các hoạt động gia đình tham gia trong chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một

Gia đình có thể tham gia vào hoạt động hỗ trợ trẻ phát triển để sẵn sàng vào học lớp Một tại gia đình, phối hợp với trường Mầm non và trường Tiểu học trong việc chuẩn bị những nội dung cần thiết trước khi vào lớp Một. Cụ thể như sau:

Hỗ trợ trẻ phát triển để sẵn sàng vào học lớp Một hiệu quả

Đảm bảo vệ sinh, dinh dưỡng, an toàn cho trẻ theo độ

tuổi và điều kiện gia đình: Cho trẻ ăn đủ bữa, đủ chất và cân đối các nhóm chất dinh dưỡng. Tạo không khí vui vẻ tập trung khi ăn, đảm bảo vệ sinh an toàn thực phẩm. Đảm bảo an toàn cho trẻ trong các hoạt động.

Tạo điều kiện để trẻ được vận động và hoạt động thể chất lành mạnh: Khuyến khích và tạo cơ hội cho trẻ tham gia các hoạt động vận động phát triển kỹ năng vận động thô và kỹ năng vận động tinh; Cùng trẻ tham gia các hoạt động thể chất và khuyến khích trẻ làm việc nhà.

Đảm bảo sức khoẻ của trẻ được theo dõi, giám sát và can thiệp y tế kịp thời: Theo dõi tình hình sức khoẻ của trẻ, nhận biết những biểu hiện mệt mỏi và bất thường để đưa trẻ đến cơ sở y tế kịp thời.

Chuẩn bị đầy đủ đồ dùng, dụng cụ học tập, góc học tập, phương tiện, thiết bị hỗ trợ cần thiết khác: Cho trẻ tham gia vào việc chuẩn bị đồ dùng học tập (bút, sách, vở, bảng, phấn, kéo, giấy...), tạo không gian học tập và vui chơi riêng cho trẻ, đảm bảo yên tĩnh và đầy đủ ánh sáng. Hướng dẫn trẻ sử dụng và giữ gìn đồ dùng học tập.

Hỗ trợ trẻ trong quá trình học tập, giúp trẻ tìm hiểu và mở rộng kiến thức về thế giới xung quanh: Dạy trẻ các kiến thức cơ bản liên quan đến Toán (đếm, nhận biết số, so sánh, phân loại, sắp xếp theo quy tắc, nhận biết hình, khối, định hướng không gian, thời gian...); Trò chuyện và cho trẻ tham quan môi trường xung quanh để mở rộng kiến thức về con người, sự vật, hiện tượng tự nhiên xã hội xung quanh trẻ; Trò chuyện với trẻ về các mối quan hệ trong gia đình, trường lớp, nghề nghiệp trong xã hội...

Hỗ trợ phát triển ngôn ngữ và đọc viết cho trẻ: Đọc thơ, kể chuyện, đọc sách cho trẻ nghe; Dạy trẻ nhận biết bảng chữ cái, tập tô, tập cầm bút viết; Hướng dẫn tư thế ngồi và cầm bút đúng cách.

Hỗ trợ phát triển tình cảm - xã hội cho trẻ: Dạy trẻ nhận biết, biểu lộ cảm xúc và kiểm soát cảm xúc tiêu cực, thiết lập mối quan hệ bạn bè, chia sẻ đồ dùng đồ chơi với bạn bè và những người gần gũi...

Hỗ trợ các hoạt động phát triển thẩm mỹ cho trẻ tại nhà: Cho trẻ nghe nhạc, hát, vẽ tranh, tạo ra các sản phẩm tạo hình bằng các chất liệu, vật liệu khác nhau; Khuyến khích trẻ vận động theo nhạc và chơi các trò chơi âm nhạc.

Hướng dẫn và cho trẻ thực hiện các kỹ năng tự lập trong sinh hoạt hàng ngày, dạy trẻ các kỹ năng tự phục vụ: Hướng dẫn trẻ cách đánh răng, lau mặt, đi vệ sinh đúng nơi quy định; Tự mặc và cởi quần áo, giày dép; Sử dụng dụng cụ ăn uống; sắp xếp sách vở, đồ dùng đồ chơi. Yêu cầu và tạo cơ hội để trẻ tự thực hiện các kỹ năng tự lập trong sinh hoạt hàng ngày.

Hướng dẫn trẻ các hành vi giao tiếp, ứng xử có văn hoá: Biết chào hỏi lễ phép, nói lời xin lỗi, cảm ơn; biết chờ đến lượt; Không chen ngang khi người khác nói

chuyện...

Hướng dẫn trẻ các kỹ năng cần thiết trong học tập: Khả năng tập trung chú ý, tỉnh tự giác, tự lập trong mọi hoạt động, kỹ năng tư duy, tưởng tượng, sáng tạo, cố gắng hoàn thành nhiệm vụ, tuân thủ mọi quy định trong lớp học.

Trò chuyện và cho trẻ tham quan trường Tiểu học: Giải thích cho trẻ biết vì sao trẻ cần đến trường Tiểu học; Trò chuyện với trẻ về đặc điểm của trường Tiểu học, sự khác biệt giữa việc học ở lớp một với “việc học” ở trường Mầm non; cho trẻ tham quan trường, lớp Tiểu học.

Thực hiện các hành vi bảo vệ trẻ em và đảm bảo công bằng, bình đẳng trong gia đình: Tôn trọng, lắng nghe ý kiến của trẻ; Không sử dụng bạo lực về thể chất và tinh thần với trẻ; Sẵn sàng bảo vệ khi trẻ bị đối xử bạo lực; Đối xử bình đẳng, không thiên vị bé trai và bé gái, không kì thị giới.

Phối hợp cùng nhà trường và cộng đồng trong hỗ trợ trẻ sẵn sàng đi học lớp Một

Tìm hiểu thông tin về các nội dung, hồ sơ và thủ tục cần chuẩn bị cho trẻ vào lớp Một: Tìm hiểu thông tin và chuẩn bị hồ sơ đăng kí cho trẻ đến trường đúng độ tuổi; Trao đổi với giáo viên Mầm non và giáo viên Tiểu học để nắm được tình hình học tập của con, những nội dung cần chuẩn bị cho trẻ sẵn sàng vào lớp Một.

Tham gia các hoạt động, sự kiện của lớp/trường Mầm non, trường Tiểu học: Tham gia đầy đủ các cuộc họp phụ huynh ở trường Mầm non và trường Tiểu học; Tham gia các hoạt động, sự kiện như: lễ hội, dã ngoại, các hoạt động xã hội hoá do nhà trường tổ chức.

Tham gia các buổi chia sẻ/tập huấn về chăm sóc con cái và hỗ trợ trẻ sẵn sàng đi học lớp Một.

b. Phương thức tham gia của gia đình trong chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi sẵn sàng vào lớp Một

Trong các hoạt động tại gia đình

- *Tương tác với trẻ mọi lúc mọi nơi:* Cha mẹ/người chăm sóc cần tận dụng mọi cơ hội để cùng trẻ học tập, tìm hiểu về thế giới xung quanh, trò chuyện về những nội dung liên quan đến việc chuẩn bị vào lớp một (Ví dụ: Khi đi siêu thị, có thể dạy trẻ nhận biết các chữ cái và chữ số trên các biển hiệu, giá tiền; cùng trẻ đếm số bông hoa trong vườn và phân loại theo màu sắc, đặc điểm; dạy trẻ cách xem giờ theo lịch sinh hoạt của gia đình như thức dậy là 7 giờ sáng, ăn trưa lúc 12 giờ trưa...).

- *Khuyến khích và tạo hứng thú cho trẻ:* Cha mẹ/người chăm sóc cần động viên, khích lệ để trẻ tham gia các hoạt động một cách tích cực, đặc biệt trong các hoạt động cho trẻ làm quen với việc học. Việc chuyển từ hoạt động vui chơi ở mẫu giáo sang hoạt động học tập ở lớp Một có thể gây ra sự mệt mỏi, nhàm chán. Do đó, cha mẹ nên tạo điều kiện cho trẻ làm quen với việc

học bằng cách hướng dẫn trẻ ngồi vào bàn, cho trẻ làm quen với các dụng cụ học tập để tạo hứng thú và không quên dành cho trẻ những lời khen ngợi.

- *Cung cấp cơ hội*: Tạo cơ hội cho trẻ được tham gia vào các hoạt động mới mang tính thử thách, thông qua đó, cha mẹ rèn luyện cho con tính kiên trì, nỗ lực vượt qua khó khăn. Ngoài ra, cha mẹ/người chăm sóc có thể dành thời gian cùng trẻ tham quan, đến các khu vui chơi, công viên, siêu thị để trẻ mở rộng hiểu biết và nhận thức về thế giới xung quanh, tạo điều kiện để trẻ có thể học tập về các mối quan hệ trong xã hội.

- *Hướng dẫn, duy trì sự liên kết nhưng đảm bảo tính độc lập của trẻ*: Tính tự lập là một trong những yêu cầu quan trọng khi trẻ bước vào lớp Một. Vì vậy, gia đình cần đảm bảo vai trò hướng dẫn trẻ nhưng không quên trao quyền để trẻ tự mình thực hiện. Điều đó giúp trẻ trở nên độc lập, có thể sẵn sàng vượt qua khó khăn thử thách khi không có người lớn bên cạnh.

- *Tôn trọng trẻ*: Mọi hoạt động đều cần đảm bảo nguyên tắc hướng đến trẻ và tôn trọng trẻ. Chuẩn bị cho trẻ vào lớp Một là cả một quá trình thường xuyên và liên tục, do đó cha mẹ/người chăm sóc cần căn cứ vào khả năng của con em mình để có phương pháp giáo dục hiệu quả, phù hợp. Không tạo áp lực hoặc bắt ép trẻ học quá sức, điều này không chỉ ảnh hưởng đến hứng thú và tâm thế sẵn sàng của trẻ mà còn tác động tiêu cực đến kết quả học tập của trẻ sau này.

Trong hoạt động phối hợp với trường Mầm non, trường Tiểu học và các đối tượng khác

- Trao đổi với giáo viên Mầm non, giáo viên Tiểu học về những nội dung cần chuẩn bị và tình hình học tập của trẻ:

Tương tác với giáo viên Mầm non: Phụ huynh cần thường xuyên chia sẻ, trao đổi với giáo viên Mầm non về những yêu cầu cần thiết cần chuẩn bị cho trẻ trước khi vào lớp Một. Phối hợp với giáo viên thực hành kiến thức, kỹ năng toàn diện đã học cho trẻ về thể chất, ngôn ngữ, tình cảm xã hội, thẩm mỹ qua các hoạt động hằng ngày tại gia đình.

Tương tác với giáo viên Tiểu học: Tìm hiểu những nội dung, đồ dùng học tập, yêu cầu cần thiết cho trẻ trước khi vào lớp Một; chia sẻ với giáo viên những thông tin liên quan đến trẻ như đặc điểm cá nhân, điểm mạnh, hạn chế và những vấn đề cần lưu ý khác để giáo viên nắm được tình hình của trẻ.

- Tìm hiểu thông tin, thủ tục cần chuẩn bị của trẻ thông qua các kênh phương tiện truyền thông, qua thông báo bằng nhiều hình thức của địa phương, của nhà trường để đăng kí cho con đi học đúng độ tuổi.

- Tham gia các buổi tuyên truyền, tập huấn của các nhà trường tổ chức: Tham gia các cuộc họp phụ huynh đầy đủ; các hoạt động, sự kiện của trường/lớp Mầm non và trường Tiểu học về chuẩn bị cho trẻ vào lớp Một; các buổi chia sẻ, tập huấn về chăm sóc, nuôi dạy con cái...

- Tham gia trao đổi, tương tác với các phụ huynh khác bằng nhiều hình thức: Trao đổi trực tiếp, chia sẻ kinh nghiệm thông qua các nhóm tương tác trên mạng xã hội...

3. Kết luận

Chuyển tiếp từ Mầm non lên Tiểu học là một trải nghiệm khó khăn đối với nhiều trẻ em. Những thách thức này không chỉ dừng lại ở việc thay đổi môi trường học tập mà còn là những yêu cầu về kiến thức, các kỹ năng học tập, kỹ năng xã hội, tâm thế sẵn sàng của trẻ trước khi vào lớp Một. Trẻ bước sang cấp học mới cần trở nên độc lập hơn, làm quen với bạn mới, thầy cô mới, đứng trước những kì vọng mới và cần phải thích nghi với sự khác biệt ở trường Tiểu học. Quá trình chuyển đổi này không phải là một sự kiện hay một sự thay đổi ngay lập tức, mà đó là cả một quá trình thường xuyên và liên tục. Sự thành công hay thất bại trong quá trình chuyển đổi đó phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó có sự sẵn sàng của tất cả các bên liên quan: Trẻ sẵn sàng, gia đình sẵn sàng, nhà trường và cộng đồng sẵn sàng. Gia đình là mắt xích quan trọng, là yếu tố then chốt quyết định thành công trong việc chuyển tiếp đến trường Tiểu học của trẻ. Cha mẹ/người chăm sóc là những người luôn bên cạnh, tạo cơ hội để trẻ được chăm sóc đầy đủ về dinh dưỡng, đảm bảo sức khỏe và an toàn; hỗ trợ trẻ trong quá trình tích lũy kiến thức và phát triển một cách toàn diện ở tất cả các lĩnh vực; tạo điều kiện để trẻ được trau dồi các kỹ năng; chuẩn bị tâm thế vững vàng trước khi trẻ đến với môi trường học tập mới. Ngoài ra, cha mẹ/người chăm sóc cần kết nối với các nhà trường để cập nhật kiến thức liên quan đến việc chuẩn bị cho trẻ vào lớp một. Tất cả các nội dung và phương thức tham gia của gia đình kể trên góp phần tạo nên sự thành công trong quá trình chuyển tiếp từ Mầm non lên Tiểu học của trẻ.

Tài liệu tham khảo

- [1] Kay Margetts, (2004), *Identifying and supporting behaviours associated with co-operation, assertion and self-control in young children starting school*, European Early Childhood Education Research Journal, Volume 12, 2004 - Issue 2.
- [2] Quốc hội Nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, (14/6/2019), *Luật Giáo dục*, Luật số 43/2019/QH14.
- [3] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2009), *Chương trình Giáo dục Mầm non*, Văn bản hợp nhất số 01/VBHN-BGDĐT ngày 13/4/2021 sửa đổi, bổ sung một số nội dung của Chương trình Giáo dục Mầm non ban hành kèm theo thông tư số 17/2009/TT-BGDĐT ngày 25 tháng 7 năm 2009.
- [4] Kim Jose - Susan Banks - Emily Hansen - Rachael

- Jones - Stephen R. Zubrick - Joel Stafford - Catherine L. Taylor, (18/11/2020), *Parental Perspectives on Children's School Readiness: An Ethnographic Study*, Early Childhood education Journal.
- [5] Juliette E. Torabian, (2019), *Aide et Action, School readiness toolkit*, University College London
- [6] Marie Hirst - Noni Jervis - Karen Visagie - Victor Sojo - Sarah Cavanagh, (2011), *Transition to primary school: A review of literature*, Kids Matter, Australia.
- [7] Bronfenbrenner, U., & Morris, P. (2006), *The bioecological model of human Development*, In R. Lerner & W. Damon (Eds.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (pp. 793–828), Hoboken: Wiley.
- [8] United Nations Children's Fund (UNICEF), (2012), *School readiness: A conceptual framework*, New York: United Nations Children's Fund.
- [9] Tayler, C., Cloney, D., & Niklas, F. (2015), *A bird in the hand: Under- standing the trajectories of development of young children and the need for action to improve outcomes [online]*, *Australasian Journal of Early Childhood*, 40(3), p.51–60.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF FAMILY INVOLVEMENT IN PREPARING 5-YEAR-OLDS FOR FIRST GRADE

Nguyen Thi Thuy Lieu¹, Nguyen Thi Cam Bich*²

¹ Email: lieuntt@vnies.edu.vn

* Corresponding author

² Email: bichntc@vnies.edu.vn

The Vietnam National Institute of Educational Sciences
101 Tran Hung Dao, Hoan Kiem, Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: *Starting school is an important milestone in a child's life. The success of the transition from kindergarten to primary school depends on many factors, of which the family plays a particularly important role in supporting children's social, emotional and psychological skills, learning motivation, and early learning skills before the child enters first grade. The article clarifies key concepts, the requirements of first grade readiness for 5-year-olds, family roles, activities and strategies that families participate in preparing their children for first grade, making the parents, schools, teachers and administrators at kindergarten and primary schools more aware of their roles in preparing children for first grade.*

KEYWORDS: 5-year-olds, family, school readiness, prepare 5-year-olds for first grade.